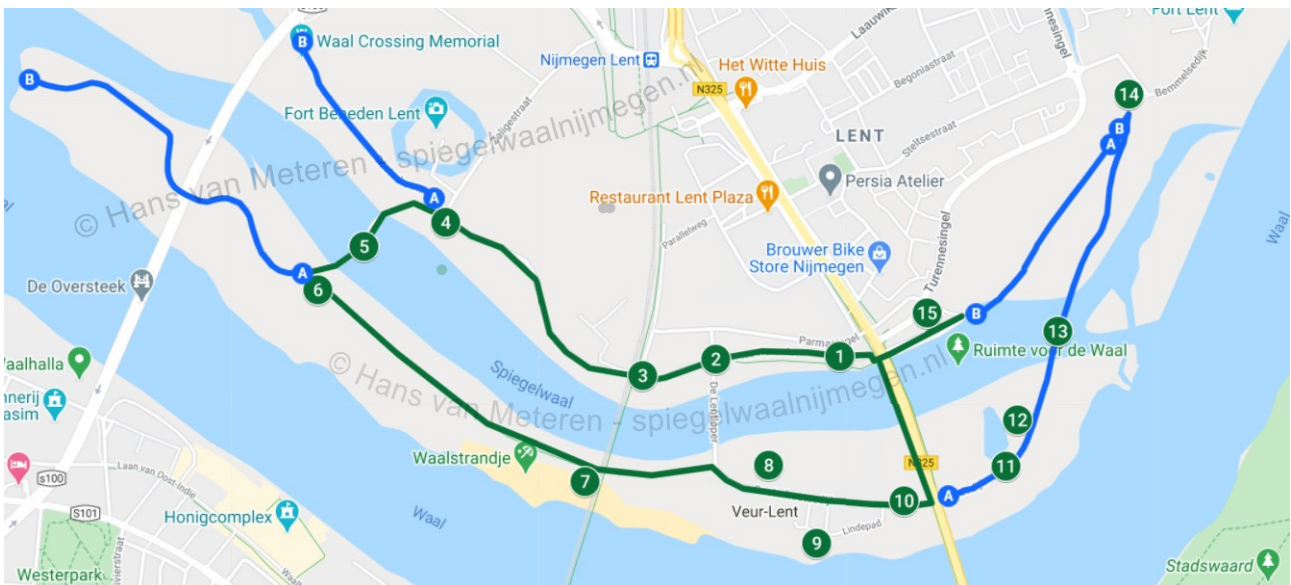

Stadswandeling Spiegelwaal Nijmegen

De wandeling bestrijkt bijna het gehele gebied van de Spiegelwaal. Hij is voor de meeste mensen goed te doen.

Gedurende hoogwater is een deel van het gebied niet bereikbaar. Het gaat om de gebieden met de cijfers 5, 6 (+ blauwe extra deel bij 6), 7 en het grootste gedeelte van de in blauw aangegeven extra wandeling in het oosten (12 tot en met 15).

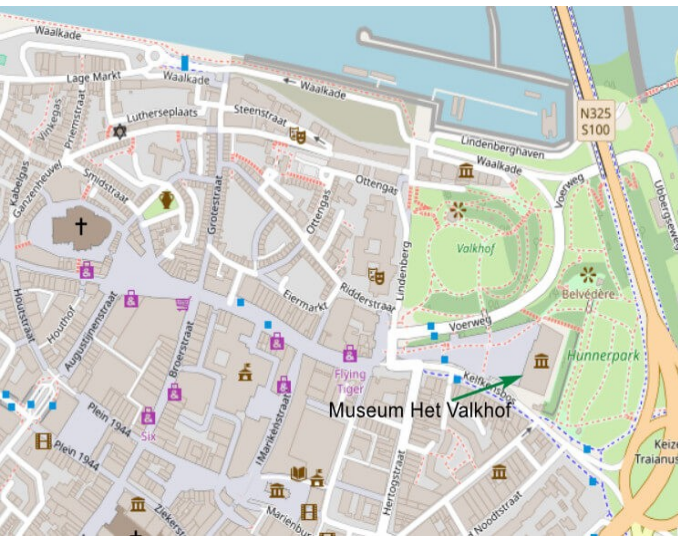

U kunt dit kaartje ook [afzonderlijk downloaden](#), dan kan iemand uit uw gezelschap de route aangeven terwijl u de tekst leest.

De start vinden

1. Als u al in Nijmegen centrum bent

Als u al in Nijmegen bent kunt u het makkelijkst over de Waalbrug naar de start wandelen: Start bij het Valkhofmuseum op het Kelfkensbos

Met de blik richting museum slaat u linksaf en dan meteen rechts om het gebouw heen, vóór de heuvel met de Belvédère.

Rechtdoor, onder het viaduct door, verder rechtdoor en aan het eind via het olifantenpaadje door tot aan de weg. Sla daar linksaf en loop via het voetpad naar de Waalbrug.

Loop de brug helemaal af tot aan het kruispunt. Loop daar de trap schuin links

af naar beneden, richting de twee grote betonnen blokken. Daar is de start.

2. Als u nog niet in Nijmegen bent of ver uit de buurt van het centrum

Als u nog niet in Nijmegen bent, of niet in de buurt van de start, kunt u [deze link gebruiken om de route te vinden](#). U krijgt dan een kaartje te zien, waarop u kunt aangeven waar u bent en hoe u bij de start wilt komen (trein, auto, lopende, fiets). U kunt de aangegeven route en de routebeschrijving gebruiken.

De start van de wandeling is op de *Lentse Warande*, net aan het eind van de verlengde Waalbrug, staduitwaarts gezien aan de linkerkant.

De start (1). (de nummers verwijzen naar de nummers op het kaartje)

U staat hier op de *Lentse Warande*. Dit hier is de woonplaats Lent, deel van de gemeente Nijmegen (Nijmegen-noord).

De twee betonnen blokken zijn delen van een antitankversperring van de bezetters uit de Tweede Wereldoorlog. Ze zijn hier vlakbij gevonden toen de Verlengde Waalbrug werd gebouwd. Op één ervan kun je de plek nog zien waarop een houten richtingspijl was aangebracht.

Aan de andere kant van het water (de Spiegelwaal) kijkt u richting Nijmegen. In de verte ziet u de Waalbrug en een deel van de oude stadswal (de kasteelachtige Belvédère). Meer naar rechts is de bebouwing van het stadseiland te zien. Achter het stadseiland stroomt de Waal, de drukst bevaren rivier van Europa en dáárachter ligt Nijmegen.

Aan de rand van de Warande, bovenaan de tribune, ziet u de eerste woorden van een gedicht van *Anne Vegter*, enkele jaren Dichter des Vaderlands: "We weten nog niet hoe snel alles". De tekst van het gedicht loopt langs deze rand steeds een eindje verder door tot aan het eind. Halverwege vindt u de hele tekst op een plaquette.

De naam Spiegelwaal is bedacht door Jan de Geer uit Lent.

Loop nu in westelijke richting, de brug achter u, tot aan

De brug de Lentloper (2)

Deze brug is één van de 6 bruggen over de Spiegelwaal. Dit een speciale omdat het voor de auto's bestemde gedeelte omhoog loopt waardoor het voor wandelaars en fietsers mogelijk is om via een *passerelle* onder de weg van de ene naar de andere kant van de brug te komen en zo de hele lengte van de nevengeul te zien.

De autoweg ligt precies in de richting van de Stevenstoren waardoor u, lopend over de brug, dit icoon van de stad recht voor u ziet liggen.

De **Lentloper** is de enige brug die het Stadseiland Veur Lent ook bij hoogwater voor auto's bereikbaar maakt. Het ontwerp van de brug is van Ney-Poulissen die ook hebben getekend aan en voor de brug De Oversteek die we verderop zullen zien liggen. De naam is bedacht door Nijmegenaar Edwin Hendriks.

Loop verder over de Warande tot aan

Het noordelijk landhoofd (3)

Onderdoorgang onder de Spoorbrug.

TIP: ga voor de veiligheid op het verhoogde deel langs de reling staan en ga straks verder links langs het gebouw. Hier rijden auto's en je ziet ze niet zo makkelijk aankomen.

De **Spoorbrug** is één van de 6 bruggen over de Spiegelwaal. Aan de Spoorbrug is een fietsbrug gehangen: de *Snelbinder*, die Nijmegen en Nijmegen-noord (Lent) een snelle verbinding geeft.

Na het slopen van de stadswallen van Nijmegen moesten enkele forten in stand blijven om de stad te kunnen verdedigen: de *forten Boven- en Beneden Lent en Fort Krayenhof*.

Toen de spoorbrug tussen deze forten was gebouwd werd dit landhoofd,

samen met het landhoofd aan de andere kant van de Waal, onderdeel van de verdediging. Het landhoofd aan de overkant is het indrukwekkendst. We zien hem straks nog.

Dit hier is het *noordelijk landhoofd*. Beide landhoofden zijn ontworpen door architect **Pierre Cuypers**. Dit landhoofd

was in twee delen uitgevoerd. Vóór het eigenlijke landhoofd lag onder de spoorlijn een buitendijkse opslagruimte. Deze was voorzien van een beveiligde opstelling voor artillerie die gericht vuur kon geven.

Tussen deze opslagruimte en het landhoofd was een houten brug aangebracht. Door die te verwijderen kon de spoorlijn eenvoudig onbruikbaar worden gemaakt.

De dichtgemetselde poorten waren vroeger van hout. Ze boden toegang tot een groot aantal kelders waarin soldaten konden verblijven en munitie kon worden opgeslagen.

Foto dank aan © Henk Kersten, Nijmegen en noviomagus.nl

Eenmaal (nogmaals: aan de linkerkant het gebouw langs) onder de

spoorbrug door kom je op de *Oosterhoutsedijk*. Deze dijk was tot voor enkele jaren de hel voor de Vierdaagse wandelaars. Hier moesten, vaak pal in de zon en in grote hitte de laatste kilometers tot aan de Wedren worden gelopen. Nu is de Oosterhoutsedijk 's morgens in het parcours opgenomen en wordt hij richting westen gelopen. Dat scheelt: je bent dan nog fit, de zon is nog niet zo fel en je hebt hem niet steeds in je gezicht.

Rechts aan de dijk vind je fraaie bebouwing. Wat verder ligt nu nog maagdelijk gebied waar binnenkort één van de volgende stadsuitbreidingen plaatsvindt.

Loop door naar punt (4)

Fort Beneden Lent (4)

De krakers die het fort min of meer hebben gered noemden het *Lent of Hope and Glory*. Het ligt 's zomers verscholen achter veel groen, maar je kunt een eindje het terrein op..

Dit fort werd in 1863 gebouwd om de Waal en vanaf 1879 ook de spoorbrug te beschermen. Om het fort is een natte gracht met aan de buitenzijde een kwelkade aangelegd. Om het schootsveld vrij te houden was bebouwing op een aantal plaatsen rondom het fort verboden.

Het fort maakte onderdeel uit van een reeks forten, waaronder het hier vrijwel recht tegenover aan de overkant van de Waal gelegen *Fort Krayenhof* en *Fort Boven-Lent* waar u, als u voor de verlengde route kiest, straks nog (bijna) langs komt.

U kunt nu (als het geen hoogwater is) linksaf, maar we raden aan om even rechtdoor naar het *herdenkingsmonument* te lopen dat herinnert aan de oversteek van de Waal, waarbij 48 jonge Amerikaanse militairen om het leven kwamen. Dat is 500 meter heen richting brug De Oversteek.

Het *monumentje De Oversteek* is van Marius van Beek (1921-2003). Met dank aan www.4en5mei.nl voor deze samenvatting:

“Het monument 'De Oversteek' herinnert de inwoners van Lent (gemeente Nijmegen) aan de Slag om Nijmegen, waarbij 48 Amerikaanse militairen om het leven kwamen.

Op woensdagmiddag 20 september 1944 landden in het kader van operatie 'Market Garden' eenheden van het 504 Parachutisten Infanterie Regiment in de uiterwaarden van de Waal. Onder zware beschietingen van de bezetter staken zij in opvouwbare bootjes van triplex en canvas de rivier over ter hoogte van de huidige elektriciteitscentrale. Hierbij kregen zij vuursteun van het 307 Airborne Genieten Bataljon. Deze elite eenheden maakten deel uit van de 82ste Airborne Divisie, onder leiding van generaal James M. Gavin.

De Amerikaanse parachutisten hadden al een lange en zware weg achter de rug. In juli 1943 waren ze vanuit Noord-Afrika op Sicilië geland en na deze slag namen ze deel aan veldslagen bij Anzio en Salerno in Zuid-Italië. Velen van hen vochten daarna ook tijdens D-day in Normandië (juni 1944). Het waren dus zeer ervaren parachutisten die tijdens de Slag om Nijmegen de Waal overstaken.

Generaal Gavin wilde de verkeers- en spoorbrug ook vanuit Lentse kant aanvallen, omdat de inname van bruggen vanuit Nijmeegse centrumzijde tot dan toe mislukt was. In een wanhoopspoging om bijtijds de Engelse para's in Arnhem te kunnen ontzetten, bedacht hij deze strategie. Zijn mannen beschouwden het als een pure zelfmoordactie om op klaarlichte dag en in het volle zicht van een zwaar bewapende en goed verschanste vijand de rivier over te steken. Ze hadden hier nooit op geoefend en het waren slechts fragiele Britse canvas bootjes die zij ter beschikking kregen.

Toch voerden de troepen deze opdracht uit. Ze wilden hun Britse strijdmakers in Arnhem niet in de steek laten. Het onmogelijke bleek toch mogelijk. Ondanks vele doden en gewonden, veroverden de para's de noordzijde van de bruggen, waardoor deze uiteindelijk geheel in geallieerde handen vielen. De oversteek werd voor deze Amerikaanse para's een van de felste en bloedigste gevechten uit hun leven.”

De brug bij Arnhem bleek uiteindelijk een brug te ver.

Sunset March

De 48 gesneuvelden worden **elke dag** bij zonsondergang herdacht door een veteraan die de Waal op de brug De Oversteek in langzaam marstempo oversteekt. Gedurende zijn overtocht gaan **48 lantaarns op de brug om de beurt in hetzelfde tempo aan**. Zo wordt de oversteek gevisualiseerd. Een indrukwekkend gezicht.

Normaal gesproken mag iedereen zich bij de veteraan aansluiten, maar vooralsnog loopt hij vanwege COVID-19 zonder volgers.

Loop weer terug naar (4).

Van (4) via (5) naar (6)

de Zaligebrug (5)

De brug hier lijkt meer op een pad. Dat is ook zo bedoeld door de ontwerpers: NEXT architects. Het is een weggetje dat hier vóór het graven van de Spiegelwaal in het verlengde van de Zaligestraat kon hebben gelegen.

De Zaligebrug, zoals deze heet, is genoemd naar de Zaligestraat (waaraan ook het fort ligt). De Zaligestraat bestaat zeker al sinds de elfde eeuw. De naam is waarschijnlijk afgeleid van Soelingsestraat zoals de straat in 1676 heette. Het woord 'soel' of 'sol' betekent *overstromingsvlakte*. De Soelingsestraat beschermde de westelijke gronden van Lent toen de Waal nog niet door bandijken in bedwang werd gehouden.

Net als bij de Zaligestraat speelt water ook de hoofdrol bij de Zaligebrug. Bij hoogwater verdwijnt het lage gedeelte onder water en laat de brug zien hoe water zijn omgeving, zoals het uiterlijk van de brug verandert.

Bij 6

kunt u ervoor kiezen om rechts een extra stukje aan te knopen (blauwe route) alvorens richting Waalbrug terug te lopen.

Extra Afhankelijk van het jaargetijde is dit overstromingsgebied of uitbundige natuur (Natura 2000). Aan het einde, met fotogenieke hoogspanningsmasten, kunt u behalve de ingang van het Maas-Waalkanaal ook de “Walvis” zien, de mooi vormgegeven Verkeerspost Nijmegen van Rijkswaterstaat. De elektriciteitscentrale wordt momenteel gesloopt. Goede kans dat u hier ook een paar Schotse hooglanders ziet.

Ossenwaardpad (6)

Als u bij (6) *linksaf* slaat loopt u door de *Ossenwaard*, een gebied dat ook als evenemententerrein is aangewezen. Rechts, aan de overkant van de Waal lag **Noviomagus**, de Romeins/Bataafse stad die na de Bataafse opstand in de plaats kwam van het **Oppidum Batavorum** dat op en rond het Valkhof lag. Ook aan de overkant ziet u, rechts van de lange, zwartgekleurde waterkering bij de Honig een muur. Deze muur is één van de **restanten van het Fort Krayenhof**.

Het hele gebied aan de overkant, vanaf de spoorbrug links tot aan de centrale helemaal rechts, is een voormalig industriegebied waar een nieuwe woonwijk wordt gerealiseerd. Zoals u ziet is de eerste bebouwing een feit. Een deel van het fort wordt teruggebracht en gevisualiseerd.

Bij 7

Voordat u onder de spoorbrug doorgaat wat informatie over de spoorbrug en het kasteelachtige gebouw dat u helemaal rechts aan het begin van de brug ziet.

Dit gebouw is de pendant van het noordelijke landhoofd dat u eerder zag. Het is gebouwd als een soort kasteel of als een stadspoort. Het straalt trots uit over de spoorverbinding die Nijmegen eindelijk met Arnhem en verder verbond. Als laatste in Nederland (vanwege de strategische ligging van de stad) mocht Nijmegen pas in 1874 de wallen slopen en kon de spoorbrug worden gebouwd. Ter vergelijking: de eerste spoorlijn in Nederland, de lijn van Amsterdam naar Haarlem, werd geopend op 20 september 1839. Zo lang wachten: het is niet verwonderlijk dat in dit gebouw de trots van de stad en de vreugde over de sloop van de wallen tot uitdrukking kwam.

Vervolg van hier de wandeling

Ga door het poortje naast het wildrooster, laat de brug de *Lentloper* links liggen.

Als een trap een te grote opgave voor u is, dan kunt u van hier naar het begin van de wandeling teruggaan via de Lentloper. U kunt uiteraard ook tot aan 11 doorgaan en dan hier terugkomen.

U loopt nu over het laatste deel van de Oosterhoutsedijk die hiervóór deels onderwater verdween en pas weer opdook op de plek van het noordelijk landhoofd.

Aan de rechterhand van de weg (loop voor de veiligheid links) ziet u bouwwerken van allerlei architectuur en leeftijd, een mooie staalkaart van stijlen en bestemmingen.

Het Gezicht van Nijmegen (8)

Een eindje verderop, aan uw linkerhand ziet u een meer dan **levensgroot Romeins masker**. Zo wordt het althans genoemd maar eigenlijk is het een Romeinse gezichtshelm. De echte helm vindt u in het Valkhofmuseum.

Zo'n 2000 jaar geleden beschermdde die helm/ dat masker het gezicht van een Romeinse soldaat hier in Nijmegen. 100

jaar geleden werd het in de buurt van de spoorbrug uit de Waal opgebaggerd. Als u het origineel in museum het Valkhof bekijkt zult u zien dat kunstenaar **Andreas Hetfeld** het 20 eeuwen oude masker uiterst natuurgetrouw heeft weergegeven. De gezichtshelm is 6 meter hoog en 5 meter breed en weegt 3,5 ton.

Wat mensen vaak niet opvalt is dat het masker op de restanten van een fort staat: het **Fort Knodsenburg**. De contouren van het fort, dat een hoofdrol speelde in de 80 jarige oorlog, zijn door middel van verhogingen gevisualiseerd.

Vier palen in het water geven aan waar de toegang tot het fort lag.

De verbinding van Lent met Nijmegen (9)

Lent en in wezen het hele land ten noorden van de Waal was vóór 1936 met Nijmegen verbonden door middel van een veerpont, de *Zeldenrust* genaamd. Dat gebeurde al eeuwen zo en de pont legde hier rechts achter de bebouwing aan.

Loop *tussen café Waalzicht en de Dorpsschuur* door een stukje de uiterwaard in. Daar ligt de **gereconstrueerde veerstoep**. Wat meer naar rechts is de **aanlegplaats voor de watertaxi** die bij evenementen mensen van het centrum van de stad naar het eiland overzet.

FOTOTIP: mooie plek om een panoramaopname te maken!

De *dorpsschuur* waar u langs loopt (rechts) werd gebruikt voor de opslag van spullen van de veerpont.

Bij 10

klimt u de trap op en slaat u bovenaan linksaf om terug naar de start te lopen of rechtsaf om over de Waalbrug naar Nijmegen Centrum te lopen.

TENZIJ u nog een extra rondje maakt

.... waar u achtereenvolgens ziet:

11: het natuurgebiedje de Kolk van Van Wijk; de kolk is ontstaan door een dijkbreuk in de ijzig koude winter van 1564-'65.

12: een kazemat uit de Tweede Wereldoorlog; maakte deel uit van een groter verband met kazematten langs het spoor en aan het begin van de Spiegelwaal.

13. de drempel met doorlaten die de Spiegelwaal voeden met water uit de Waal totdat hij bij hoogwater overstroomt en voor een lagere waterstand benedenstrooms zorgt. Daar loopt u overheen tot aan

14. een hoger gelegen uitkijkpunt (foto's!) en iets verderop het Fort Boven Lent, het mooiste bewaarde fort van de drie hier in de buurt;

Bij 15 komt u terug bij het beginpunt door achtereenvolgens de dijk af te lopen, links onder de weg door te lopen en dan links de trap weer op.

(Bij 15 bovenover doorlopen kan ook, dan kunt u linksaf over de Waalbrug naar het centrum.)

Tot ziens!

Deze stadswandeling wordt u aangeboden door Welkom in Nijmegen (www.welkominnijmegen.nl) en Spiegelwaal Nijmegen (www.spiegelwaalnijmegen.nl) in de persoon van Hans van Meteren.

Ik zou het fijn vinden als u me via mail of Whatsapp even zou willen laten weten hoe u de wandeling vond en welke op- of aanmerkingen u zou willen delen.

E-mail: hansvanmeteren@gmail.com | Mobiel [+31651530445](tel:+31651530445) | Whatsapp: [+31651530445](tel:+31651530445) (u kunt als u Whatsapp op uw toestel hebt staan, uw reactie meteen ingeven)

U kunt erop rekenen dat ik uw gegevens zoals e-mailadres of telefoonnummer onmiddellijk na ontvangst van uw reactie verwijder.

Auteursrecht | Copyright

© De tekst van en de afbeeldingen in deze wandeling zijn **van rechtswege auteursrechtelijk beschermd**. Ik stel mijn teksten en afbeeldingen echter beschikbaar onder een CC BY-NC-ND licentie wat kortweg betekent dat u ze zonder mijn expliciete toestemming **voorwaardelijk mag gebruiken**. Delen van kennis, kunde en creativiteit vind ik belangrijk voor de vooruitgang in de wereld. Daarom is verspreiden ook alleen toegestaan onder dezelfde licentie.

De voorwaarden waaronder u de tekst en afbeeldingen mag gebruiken staan (Nederlandse tekst) op de website van Creative Commons <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.nl> Ik stel het op prijs als u me op de hoogte stelt als u van de licentie gebruik maakt, maar u bent daartoe niet verplicht.